

Hva er universell utforming av et byggverk?

SINTEF Byggforsk

www.sintef.no/byggforsk

Kontaktpersoner

Hege Ovesen, hege.ovesen@sintef.no

Anders Kirkhus, anders.kirkhus@sintef.no

Begrepet «universell utforming» brukes i mange sammenhenger. I en revidert anvisning i Byggforskserien gis en innføring i begrepet - både hva det kan romme, som en strategi og i prinsipper. Anvisningen beskriver også i korte trekk innhold i lov- og forskriftsverket på området.

I mange tilfeller vil aktører i en byggeprosess, dvs. beslutningstakere, planleggere, prosjekterende, utførende og brukere, i en eller flere sammenhenger forholde seg til begrepet «universell utforming». For å skape mest mulig like vilkår for alle brukere av det bygde miljø, ønsker SINTEF Byggforsk å bidra til en forståelse av hva begrepet omfatter.

Omgivelser for alle

Den reviderte anvisningen 220.300 *Universell utforming*. Oversikt bygger på Miljøverndepartementets definisjon: «Universell utforming er utforming av produkter og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og en spesiell utforming».

Et sentralt poeng er at universell utforming gjør omgivelsene mer funksjonelle for alle; både for personer uten funksjonsnedsettelse og personer med nedsatt bevegelsesevne, sanse- eller kognitiv svikt, personer med allergier eller som er overfølsomme overfor lukter og kjemikalier, samt personer fra andre kulturer og sosialt vanskeligstilte.

Bruk av begrepet

Universell utforming har betydning så vel i planarbeid som ved prosjektering, produktut-

forming, anskaffelse av produkter til byggverk, og ved drift og vedlikehold. Planarbeidet skal legge de overordnede føringene. Det er anledning til å stille krav om universell utforming på alle plannivåer, fra fylkesplaner til reguleringsplaner og transportplaner.

For å gi et bedre utgangspunkt for praktisk arbeid er det utarbeidet sju prinsipper for universell utforming:

1. like muligheter for bruk
2. fleksibel bruk
3. enkel og intuitiv i bruk
4. forståelig informasjon
5. toleranse for feil
6. lav fysisk anstrengelse
7. størrelse og plass for tilgang og bruk

I anvisningen er hvert prinsipp utdypet med en beskrivelse og retningslinjer, som også kan være et godt utgangspunkt for utforming av sjekkliste og kontrollrutiner.

Alt i alt danner dette et rammeverk for universell utforming som:

- likestiller alle brukere og brukergrupper, uavhengig av funksjonsevne eller funksjonsnedsettelse
- gjelder fra overordnet planlegging til produktutforming
- gjør bruk av spesialprodukter eller løsninger for bestemte brukergrupper overflødige

Planlegging 220.300 *Universell utforming*. Oversikt skal gi en overordnet forståelse av begrepet. Andre anvisninger i Byggforskserien gir svar på konkrete løsninger i forhold til f.eks. inngangsparti, planløsning av ulike rom i boliger og publikumsbygg.

Barn som ikke når opp til ringeklokka. Er barna funksjonshemmede eller er omgivelsene funksjonshemmede? Foto: SINTEF Byggforsk

Lov- og forskriftsverk på området

Universell utforming og beslektede begreper er brukt i lover, forskrifter, håndbøker, standarder, anvisninger, veiledninger og planer. Noen stiller krav om at uteområder, bygninger, utstyr og innredninger skal være universelt utformet, andre forutsetter tilrettelegging eller tilgjengelighet. Konsekvensen er at flere lover, forskrifter og retningslinjer kan gjelde for ett enkelt byggverk. Anvisningen beskriver i korte trekk innhold i lov- og forskriftsverket på området.

Les mer

Byggforskserien, SINTEF Byggforsk
220.300 *Universell utforming*. Oversikt.
523.731 *Trinnfritt inngangsparti for småhus av tre. Tekniske løsninger*
323.101 *Inngangsparti*
<http://bks.byggforsk.no>

